

Andrzej Bronicki, Dariusz Banach, Urszula Ruszkowska, Irena Kutyłowska

Chełm, st. 19, AZP 80-90/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 107

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Potwierdza to materiał zabytkowy, który nie reprezentuje znalezisk wcześniejszych niż XVII-wieczne.

Dokumentacja i materiały znajdują się w archiwum Państwowej Służby Ochrony Zabytków oraz Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Bytom, st. 2, gm. loco, woj. katowickie — patrz: późne średniowiecze

Chelm, st. 19
AZP 80-90/—

Muzeum Okręgowe w Chełmie

Badania prowadził mgr Andrzej Bronicki przy współpracy mgr mgr Dariusza Banacha i Urszuli Ruszkowskiej. Konsultowała dr hab. Irena Kutylowska. Finansowane przez Urząd Miasta Chełma i Muzeum Okręgowe w Chełmie. Badania ratownicze reliktyw średniowiecznej i nowożytnych zabudowy staromiejskiej przy historycznym rynku.

Badania ratownicze podjęto przy ul. Lubelskiej nr 14–18 w związku z planowanymi tu pracami budowlanymi. Celem ich było rozpoznanie najstarszego osadnictwa i reliktyw zabudowy staromiejskiej w tym rejonie miasta. Wykopy usytuowano w głębi posesji, w obrębie działek 14 i 16. Przebadano ogółem ok. 114,6 m², z tym że wykopów 5A, 6, 8, 9 i 9A nie dokopano do calca, gdyż natrafiono w nich na współczesne wypełniska piwnic.

Badania wykopaliskowe przy ul. Lubelskiej 14–18 pozwalają stwierdzić że:

1. Najstarsze osadnictwo sięga X w.
2. Zabudowa wczesnośredniowieczna utrzymywała się na tym terenie nieprzerwanie do końca XIV w.
3. Z XIV/XV w., czyli z lokacją prawną (dokument lokacyjny 1392 r.) związana jest lokacja przestrzenna miasta. Wytyczono wówczas plac rynkowy sięgający ku północy do przebadanych działek 1 i 10 oraz ku wschodowi aż po podnóże wyniesienia Góry Katedralnej, co widoczne jest jeszcze na rycinie T. Rakowieckiego z l. 1765–1780. Późnośredniowieczny rynek otrzymał drewnianą nawierzchnię (strop mierzwy). Do k. XVIII-pocz. XIX w. nawierzchnię rynku utwardzono kolejnymi warstwami niwelacyjnymi margla kredowego.
4. Już w XIV–XV w. wykształciła się w północnej pierzei rynku działka miejska szerokości ok. 10–15 m z domami usytuowanymi szczytem do placu rynkowego.
5. W k. XVII-pocz. XVIII w. pojawiły się domy drewniane z gankami-podcieniami od strony rynku, jak widać na sztychu T. Rakowieckiego.
6. Być może z pocz. XVIII w. pochodzi budynek murowany — kamienica usytuowana szczytem do rynku, trzytraktowa i dwuosiowa (dz. 9, 8, 7 i 6).
7. W k. XVIII lub pocz. XIX w., przed 1822 r., chełmski plac rynkowy został skrócony na osi wschód-zachód przez przewężenie jego wschodniej części w obecnej wschodniej części odcinka ul. Lubelskiej. Dawne przyrynkowe działki znalazły się na tyłach działek wytyczonych przy nowej ulicy.

W trakcie badań wykopaliskowych pozyskano olbrzymie ilości ruchomego materiału zabytkowego, odzwierciedlającego życie codzienne mieszkańców Chełma. Z wczesnego średniowiecza pochodzą naczynia gliniane, bransolety szklane oraz przedmioty kościane. Z późnego średniowiecza zachowały się liczne naczynia gliniane kuchenne i stołowe oraz wyroby metalowe. Z czasów nowożytnych pochodzą ozdobnie szkliwione naczynia stołowe, w tym wielobarwne półmajoliki oraz wyjątkowo liczne, bogato ornamentowane i kryte barwnym szkliwem kafle piecowe, jak również przedmioty metalowe i monety.

Występujące w kolejnych chronologicznie nawarstwieniach bardzo liczne kości drobiu oraz zwierząt hodowlanych i dzikich świadczą o powszechnej konsumpcji mięsa w ciągu wieków przez chełmian.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Chełmie.
Badania zakończono.